

בבא בתרא צח

משה שווערד

1. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף צח עמוד א

אבל בקנקנים דמוכר - מצי אמר ליה לוקח אפילו לזמן מרובה הא חמרך והא קנקנך דודאי יינך וכליך גרמו דסבירא ליה דמימות הבציר הוה יין מקולקל כבר אלא שאין ניכר הדבר עד שעת חימוץ כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עג:): מעיקרא דחמרא חמרא דחלא חלא ההוא שעתא הוא דמבחרי אנפשייהו חמרא ולרב דאמר לעיל כל שלשה ימים ברשות מוכר איכא לאוקומי מתני' בקנקנים דלוקח ואפילו תוך שלשה או בקנקנים של מוכר ולאחר שלשה והלכך מוכר פטור.

2. חידושי הרישב"א מסכת בבא בתרא דף צח עמוד א

וא"ת ולמה אינו אומר לו הלא ידעת כי עתיד אני להחליפו לכלים שלי והיה לך למכור לי יין שלא יתקלקל בעירו, י"ל דהא ליתא דכיון דרוב יינות משובחים נפסדים בעירו לא היה לך לשמור כל כך זמן וסבור הייתי שתקח כלים שלי או שתניחו שם, והשתא דאתינן להכי דר' יוסי ב"ר חנינא מיירי בדאמר ליה למקפה, כל שהוא בקנקנים דמוכר אפי' טלטלו על כתפיים והחמיץ חייב באחריותו, כי סתם הלוקח יין למקפה דעתו על היין שלא יפסד בטלטול כי ביין הנפסד בטלטול לא יוכל להתקיים כשיעור מקפה ואפי' בלא טלטול.

3. תוספות מסכת בבא בתרא דף צח עמוד א

מבושם עד עצרת - קשה לרשב"א דהא בקנקנים דלוקח איירי מתניתין ולימא ליה קנקנך גרים ולרב חייא בר יוסף לימא ליה מזלך גרם ויש לומר דודאי אם נמצא חומץ מצי אמר ליה הכי אבל הכא לא איירי בהכי אלא אשמועינן דצריך ליתן לו יין הראוי להתקיים עד העצרת.

4. מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף צח עמוד א

חמרא מזלי' דמריה גרים שנאמר ואף כי היין וגו'. יש לנו לפרש קרוב לפרשב"ם והוא כי הרשע נקרא חומץ והצדיק נקרא יין בכמה מקומות כההיא דפרק הפועלים חומץ בן יין וזה האיש היהיר מראה עצמו טוב כיין ומתגאה עצמו בטלית של ת"ח כו' כדלקמן נמצא שהוא חומץ ורע ויהיר נאמר על המראה עצמו כחסיד כדאמרינן בסוטה פ' עגלה ערופה משרבו היהירים כו' שאין דורינו רואים אלא לפנים כו' וע"כ נענש גם יינו ממש שהיה מראה טוב נמצא רע וחומץ ממש ונראה לזה נתכוין שמואל דאמר במשל חמרא אכתפיה דמריה שוור וסבר כו' חייא ב"י דהכא דר"ל ע"פ מ"ש ב' היה נוטל פרוש שכמי כו' ומפרש בירושלמי שטוען מצות על כתפו כמ"ש התוס' שם ופי' שמתייהר לטעון המצות על שכמו ברמה שיראו הכל שהוא צדיק כמ"ש בעל יפה מראה ב' הרואה והיינו שמראה את עצמו פרוש והוא אינו פרוש וע"כ גם היין בוגד להיות חומץ וק"ל:

5. ספר בניהו בן יהוידע על בבא בתרא דף צח/א

מרא מזלא דמריה גרים. פירוש רשב"ם ז"ל דחוק. ונ"ל הכונה מזלא דמריה גרים בענין עריבות, יש יין חשוב הוא ואינו ערב לשותהו, ויש אינו חשוב כל כך וערב לשותהו, וזה הדבר הוא כמו ענין הגאווה, דאף על פי שזה האדם הוא שלם בדעת ומדותיו, עם כל זה אם הוא גאה לא יהיה מרוצה לבני אדם, כמו שאמר האי מאן דיהיר אפילו אאנשי ביתיה לא מתקבל, ולזה אמר יין בוגד הוא כמו גבר יהיר ולא ינוה. ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש דאמרו רז"ל על היין זכה משמחו לא זכה משממו, דהיינו מטפשו, וזהו שאמר מזליה גרים, דאם מזלו טוב קונה על ידי היין מדת ענוה ואז מפקחו, לא זכה קונה מדת גאווה ואז מטפשו, וזהו מזליה גרים אם הוא עניו או גאה, עד כאן דבריו נר"ו:

6. מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף צח עמוד א

האי מאן דיהיר אפילו אאנשי ביתיה לא מיקבל כו'. ובפ' עגלה ערופה אמרו משרבו היהירים התחילו בנות ישראל להנשא כו' ומסיק דמעיקרא קפצו עלייהו ולסוף מיתזל עלייהו השתא מה"ט שתנשא לו למראית עינה שהוא חסיד ואחרי שהכירה אותו שאינו ת"ח מיתזל עלייהו וק"ל:

7. דף על הדף בבא בתרא דף צח עמוד א

בגמ': אמר רב מרי האי מאן דיהיר אפילו אאנשי ביתיה לא מיקבל. ביערות דבש (א, ג) ביאר, דהרגל נעשה טבע, ואם אדם מתנהג עם בני ביתו וזרעו בגאווה, אף שהם בניו וחייבים בכבודו, מכל מקום אחר שיצא לחוץ וידבר עם אנשים אחרים, גם עמהם יתנהג בגאווה, ויהיה כל ימיו בגובה לב, כי הרגל נעשה טבע שני, ולעומת זה כשמתנהג עמהם בענוה ושפל רוח, ההרגל נעשה טבע, שמתנהג כן עם כל אדם, והוא עניו לכל אדם.
לפי זה ביאר מדוע כשינו את רבי אלעזר בן עזריה לנשיא אמר (ברכות כז, ב) 'איזיל ואמלך באנשי ביתי', והטעם בזה, משום שהסיבה שהעבירו את רבן גמליאל מנשיאותו בהיות הוא מתנהג ברמה, וחשב רבי אלעזר בן עזריה לעצמו, אולי גם

אנוכי בטבעי גאה, כי אין אדם מכיר עצמו, וגאה שבגאים חושב נפשו לענין, כי כאשר שאלו לחכם מה הוא הנקל שבאדם ומה הוא הקשה שבאדם, השיב הנקל שבאדם לרמות עצמו, כי לרמות אחרים צריך רוב תחבולה ויגיעה ומרמה, ולעצמו מטעה בכל שעה ורגע, והקשה לאדם להכיר עצמו, כי אדם מכיר חבריו ויודע כל מומין שיש בו מכף רגל ועד ראש, ומום עצמו אינו רואה ומבחין כלל, וחושב היותו תמים בלי מום ודופי כלל, לכן רצה רבי אלעזר בן עזריה לעמוד על הבירור הנכון, ולזה אמר 'איזיל ואמלך באנשי ביתי' והם ידעו, אם אני מתקבל להם הרי אני ענין, ואם לאו הרי אני איש יתיר.

8. מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף צח עמוד א

כל המתגאה בטלית כו' אין מכניסין אותו במחיצתו כו'. הוא מדה כנגד מדה לפי שהוא מתגאה בטלית ובמחיצה שאינו שלו רק של ת"ח ע"כ אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה שאינו שלו ועיין מזה בחידושינו בפ"ק דסנהדרין:

9. חידושי אגדות למהר"ל בבא בתרא דף צח עמוד א

כל המתגאה בטלית של ת"ח וכו'. פי' כאשר עושה עצמו ת"ח ואינו ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כי כמדתו יושלם שרצה לכנוס במחיצות ת"ח שהם קרובים אל השכינה על כן לא יכנס במחיצה של ת"ח כלל וידוע כי מחיצות הקב"ה הוא המדריגה הנבדלת השכלית וזאת היא מחיצתו של הקב"ה וכל אדם אף אם אינו ת"ח יש לו דבר ששייך אל המחיצה הזאת שהוא דבק בת"ח שהוא כאלו דבק בשכינה או שאר דבר שראוי למחיצות הקב"ה ולפיכך מכניסין אותו במחיצה של הקב"ה אם ישאר במדריגתו אשר שייך לו אבל זה שעושה עצמו ת"ח הוא מסלק עצמו ממדריגתו שיש לו כי רוצה להיות ת"ח עצמו והרי בזה אין לו במה לכנוס למחיצתו של הקב"ה.

10. ספר בניהו בן יהוידע על בבא בתרא דף צח/א

שם כל המתגאה בטלית של תלמיד חכם ואינו תלמיד חכם אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה. קשא מה עבירה עשה בכך שלבש טלית של תלמיד חכם, אם בשביל שנתגאה יאמר כל המתגאה אין מכניסין אותו, ואם לשון מליצה הוא זה, דכונת המאמר הוא על האומר דבר תורה שחדשו אחדים בשם עצמו, שמראה לשומע שהוא חידושם, הנה זה עון אחר שהוא בכלל גניבה, שגונב חידוש זה מאחרים, וגם גונב בו דעת הבריות, לחשוב שהוא בעליו של אותו דבר ואינו כך. ונ"ל כונת המאמר כפשוטו שלובש טלית של תלמיד חכם, והוא אינו תלמיד חכם, דעביד תקלה בזה כי העולם חושבין שהוא תלמיד חכם, וכיון דאינו נוהג מנהגים של תלמיד חכם גורם חלול השם דהוא חמור מכל עבירות:

11. תוספות מסכת בבא בתרא דף צח עמוד א

האי מאי **דזבין** חביתא דחמרא אדעתא לסבוייה - פי' (רש"י) דאין החנווני אלא שליח בעלמא ואין נראה לר"י דאם כן לא הוה ליה למימר זבין ועוד דאם כן מגופה מילתא דרבא לא שמעינן שום חידוש דהא דקאמר לא אמרן אין נראה שיהא זה מדברי רבא אלא גמרא דקאמר ליה ונראה לו לפרש דמיירי דזבין מכר גמור ואדעתא דהכי זבנה שימכרנו בחנות ודמי לא"ל למקפה דבעי שיתקיים כדי מקפה והכי נמי בעינא שיתקיים כדי סיבוייה ומיהו קשה ללישנא דאמר בסמוך מעובדא דקביל חמרא מחבריה אדעתא דנמטאה אפרוותא דוול שפט חלא לא כרב חייא בר יוסף השתא התם דלא זבניה לגמרי מצי אמר ליה מזלך גרם כ"ש הכא דהוי מכר גמור וי"ל דההיא לישנא מוקי הך מילת' דרבא בידוע שיינו מחמיץ ואפי' הכי דוקא אדעתא דסבוייה הא לאו הכי מצי א"ל לא איבעי ליה לשהויי

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב רשב"ג אומר ככנין ההיכל. פרשב"ם ההיכל על פני הדביר היה ארכו ארבעים ורחבו עשרים ורומו שלשים, דהיינו חצי ארכו וחצי רחבו, וכתב בתשו' הרמ"ע מפאנו (סי' מה) דאע"פ שיש ללמוד שיעור הגובה בפשיטות ממשכן של משה, שהיה רומו בקודש הקדשים חצי אורכו וחצי רחבו, מ"מ ניחא ליה לתנא למילף מהיכל שהוא כעין בית, שמשמש כניסה ויציאה לכל הכהנים שנכנסים להשתחוות בכל יום.

13. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף צח עמוד ב

כתוב בספר בן סירא. פי' ואע"פ שקראוהו בסנהדרין (ק' ב') ספרים החצונים, ש"מ שלא אסרו שם אלא לעשות ממנו קבע אבל ראוי להגות בו בעתות ללמוד ממנו חכמה ומוסר, משא"כ בספרי מינין ממש.

ד"ה לא ישב) ובטו"ז (שם סק"ז) ובח"מ (אהע"ז סי' א סק"ח).

וצריך ביאור, שהביא כאן הגמ' דברי בן סירא, והרי במס' סנהדרין (ק:): איתא, דאסור לקרות בספר בן סירא. אמנם בגמ' שם מסיק דמילי מעליותא דאית ביה דרשינן, ולכן מובא בגמ' כאן דברי בן סירא דהני מילי מעליותא הן. ובפולפולא חריפתא (שם אות ז) מדייק מדברי הרא"ש (שם) דאף בדברים הטובים אסור, ונשאר בצ"ע דבגמ' משמע דבדברים הטובים מותר. וכן הקשה בבאר שבע (שם) וציין לכמה מקומות בש"ס בבלי וירושלמי שהביאו דבריו, וכתב דגם הרי"ף והרא"ש ס"ל דשאני ספר בן סירא משאר ספרי מינים, דמילי מעליותא דאית ביה דרשינן, וכן מוכח מדבריהם שאסרו רק משום שיש בו דברי הכל שאין בהם צורך, ומשמע מזה דבמילי מעליותא שיש בו מותר. ובחי' הריטב"א כאן כתב, דלא אסרו אלא ללמוד בו בקביעות, אבל ללמוד בו חכמה ומוסר לפעמים מותר, משא"כ בשאר ספרי מינים. ומובא דבריו בנמוקי יוסף ובדרכי משה (יו"ד סי' רמו סק"ט). והא דהתירו בס' בן סירא במילי מעליותא שבו, ולא בשאר ספרי מינים, משום דבשאר ספרי מינים, הרי יש בהם מינות, ושאני מינות דמשכא, משא"כ בספר בן סירא דאסרוהו משום דברי הכל, הרי אמרו קבל את האמת ממי שאמרו [עי' בהקדמת הרמב"ם למס' אבות], וא"כ במילי במעליותא שבו מותר. [ועי' מה שכתבנו בקונט' תורת הלימוד וההוראה (אות ה) דקיבלו חכמים הלכה מאיש שהיה חשוד על השביעית, וכן קבלו דברי ב' גרדיים אע"פ שסורם רע, מפני שהיה נראה לחכמים שזה האמת]. ועי' בתפא"י (סנהדרין פ"י מ"א) דבבהכ"ס פשיטא דשרי לקרות ספר בן סירא. ונראה דאף שהוא צודק בעיקר הדין, שכן מבואר בתוס' יו"ט (שם) דספרים חיצונים מותר לקרות בבהכ"ס, מ"מ לא דק, דהרי אסור להכניס ספר בן סירא לבהכ"ס דהרי יש בה שם אלקים, דבמס' סנהדרין (שם) מובא שכתוב בס' בן סירא "אשה טובה מתנה טובה בחיק ירא אלקים תנתן", וברש"י (ד"ה דרשינן) כתב,

כדכתיב בספר בן סירא כו'. כתב בלקוטי מהרי"ל ומובא במשל"מ (אישות פט"ו ה"ד) דבן סירא היה בנו של ירמיהו, דבת ירמיהו רחצה באמבטי וקלטה זרע אביה ונתעברה וילדה [עי' מה שהארכנו במס' קידושין (עח. סוד"ה בשלא) ובשמ"כ (ח"ד סי' קמה סק"ב) בענין החשש דשמא באמבטי עיברה], והואיל שנולד מקליטת זרע בלא תשמיש קראו בן זרע, וכשנתגדל התבייש בזה ושינו שמו לבן סירא, דסירא בגימטריא ירמיהו. וע"ע בענין זה בב"ח (יו"ד סי' קצה

שכך הלשון בס' בן סירא, וא"כ הרי יש בה שם אלקים, ואסור להכניסו לבהכ"ס, כמש"כ הרמב"ם (יסוה"ת פ"ו), ואפי' בקמיעין שיש בהם ענינים של כתבי הקודש אסור ליכנס לבהכ"ס, עי' ברמב"ם (ס"ת פ"י ה"ה).

15. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף צח עמוד ב

וגנות חתן הדר בבית חמיו, מפני שחושדין אותו מחמתו בזנות או שגוזלת ונותנת לו, והכתוב אומר והייתם נקיים מה' ומישראל.

16. ספר דבר יעקב

① קמ"ל דדלא דרכא דחתנא למידר בי חמוה – הגמ' [קידו' יב:] אומרת רב מנגיד חתנא דדייר בבי חמוה. הרמב"ם [איסו"ב כא-טו] כתב אסרו חכמים על האיש שידור בבית חמיו. ומקשים המ"מ [איסו"ב שם] והמל"מ [אישות ג-כב] למה לא כתב שמכין אותו מכת מרדות. ותירצו משום שהגמ' כאן אומרת שלא אורח ארעא לדור בבי חמיו, משמע שליכא מכת מרדות. ובשיטה לא נודע למי [קידו' יב:] כתב שרב מנגיד מיירי בחתן שקידש ארוסתו שהוי פריצותא, והגמ' כאן מיירי בחתן מהנישואין שהוי חוצפא, אבל מכת מרדות ליכא.

17. תוספות מסכת קידושין דף יב עמוד ב

בכולהו לא מנגיד רב - על זה סומכין החתנים בזמן הזה שדרים בבית חמותם ואפילו למאן דחייש לעיל מה שדרין עכשיו בבית חמותם היינו בשביל טובת הנאה שדרים בלא שכירות בבית דיש הוכחה שאינם דרים בשביל חמותם אלא בשביל שאר טובות שעושין להם.

18. ספר תורת חיים על בבא בתרא דף צח/ב

הכל שקלתי בכף מאזנים ולא מצאתי קל מסובין. תימה מה ענין סובין לחתן הדר בבית חמיו וכן הנך כולהו מה ענין זה אל זה ונראה דהכי קאמר הכל שקלתי בכף מאזנים ולא מצאתי דבר שהסברא נותנת שהוא טוב והוא אדרבא גרוע מאוד כמו סובין דמסתבר שהסובין טובים לאכילה כיון שהן באין מקמח הטוב והיפה ובאמת גרועין הן בתכלית כדאמרינן בריש פירקין ממרי רשוותך פארי איפרע וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו דכיון שחמיו נתקרב אליו ונתן לו בתו ונדוניא מסתבר לומר שידור אצלו בביתו להיות קרוב לו תמיד ובאמת דבר גרוע הוא מאוד משום חשד וממון לא ניחא ליה לחמיו שידור אצלו. וקל מחתן אורח מכניס אורח דמסתבר לומר כיון דבעל בית זה חביב עליו אורחיהם שהרי הזמינו והכניסו לביתו יפה עשה מה שהכניס אורח אחר עמו ובאמת דבר גרוע הוא מאוד דכיון שלא הזמין לאחר הוא מקפיד על זה האורח שהכניסו וקל מאורח משיב דבר בטרם ישמע דמסתבר לומר כי טוב הוא כיון שהשואל חפץ שישיב לו נמצא כי יפה עשה מה שהשיב לו מיד טרם שגמר את דבריו ובאמת דבר גרוע הוא מאוד דכל אדם מקפיד על זה הרבה דקסבר שמא לא הבין את השאלה:

19. ספר בנייהו בן יהודע על בבא בתרא דף צח/ב

ולא מצאתי קל מסובין, וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו. הקשה מהרש"א ז"ל מה ענין זה לזה, ולמה נקיט סובין ולא נוצה ע"ש. ונ"ל בס"ד, דסובין קודם טחינה היו מגוף החיטים וכבוד אחד להם, אך אחר טחינה נפרדו מן החיטים ונעשו סובין, שאז כבודם קל מאד מאד, כי נזרקים ונבדלים על ידי נפה, ולזה ידמה בעל שהוא כאשתו שהם נחשבים כגוף אחד, אשר קודם נשואין זאת אשתו שהיא כגופו, היתה דבוקה באביה ואמה, וכבודה נחשב כמו כבודם, ואחר נשואין דאז דבקים איש ואשתו נפרדה אשתו שהיא כגופו מן אביה ואמה, ואז כבודה קל מאד, וממילא גם כבודו קל, ונמצא זה הוא כמו הסובין אשר קודם טחינה היה כבודם כמו הכבוד של החיטים שהיו עמהם, ואחר הטחינה קל כבודם, שהם מוכנים לזריקה שיבדלו על ידי נפה ויזרקו אותם, ולהכי לא נקיט נוצה, כי הנוצה מתחילתה היא נבדלת מגוף העוף וניכרת בפני עצמה, וקל מסובין אורח מכניס אורח, כי הקלות שיש לבעל שהוא החתן עצמו אינו דומה לקלות הבת שהיא אשתו, כי הבת בבית אביה אחר

נישואין היא כבודה כאורה, אבל בעלה הוא אורה הנכנס מחמת אורה, ועל כן כבודו קל מכבוד אשתו, ועם כל זה משיב דבר בטרם ישמע, הוא כבודו קל יותר מזה הבעל שהוא בסוג אורה הנכנס מחמת אורה:

20. ספר שערים מצויינים בהלכה

פעמים שאדם עושה דירתו כרפת בקר. כן פסק הרמב"ם (מכירה פכ"א ה"ד) ובשו"ע (ח"מ סי' ריד סי"ג) דסתם בית הוא כרפת בקר. ובתשו' הרמ"ע מפאנו (סי' מה) כתב בזה"ל, בית קטן ורפת בקר אליבא דהלכתא תרווייהו ד' אמות על שש, משום דסגי ליה לאיניש בביתיה מאי דסגי לבקר ולרועה יחדיו. וצל"ע הרי אמרי' במס' סוכה (ג:) דבית שהוא פחות מד' על ד' פטור מן המזוזה ומן המעקה ואין חוזרין עליו מעורכי מלחמה כו', מ"ט משום דבית כתיב בהו, ומבואר מזה דשיעור בית הוא ד' על ד', וכן פסקו הרמב"ם והשו"ע כמו שציין שם בעין משפט. ואפשר דאיה"נ דבלשון תורה היכא דכתיב בית היינו ד' על ד', אבל לא בלשון בנ"א כשמוכר לו מקום לבנות בית, וכבר כתב הרמב"ם (מכירה סו"פ כו) דעיקר גדול בכל דברי משא ומתן דהולכין אחר לשון בנ"א, ועדיין צ"ע בזה.

21. ספר דבר יעקב

[י] איבעית אימא ביתא מעילאי רווח - כלומר הבית למעלה רחב יותר למטה, כיון שלמעלה הקירות יותר דקים, ולכן קאמר רומו כקורותיו כדי ללמד שצריך כמו רחבו שלמעלה ולא כמו רחבו שלמטה [ר' גרשום]. ואיבעית אימא משום דאיכא בי כווי - כלומר יש חורים שבהם מכניסים הקורות, ולכן הקורות יותר ארוכים מהרוחב, שאורך הקורות כמו הרוחב עם החורים.

22. ספר דבר יעקב

[ב] רד"ה כי קחשיב וכו' שהכרובים של שלמה שנים היו עומדין על הקרקע אחד מימין הארון וכו' - בערוך השולחן העתיד [קדשים ח"א סימן ח-י] מסתפק האם כשעשה שלמה כרובים חדשים שעמדו על הקרקע, הוציא הכרובים שעמדו על הכפורת, או שגם הם נשארו שם והיו ארבעה כרובים. ומלשון רש"י [סוכה ה: ד"ה בשליש] משמע שבימי המשכן היו הכרובים שעשה משה על הכפורת, אבל בימי המקדש שבנה שלמה המלך לא היו כרובים על הכפורת.

23. תוספות מסכת בבא בתרא דף צח עמוד ב

כי קחשיב משפת כרובים ולמעלה - בפירוש מקרא פרש"י דתקרה דעליית היכל היתה גבוהה משל קדשי הקדשים עשר אמות ולא עיין כאן.

24. ספר דבר יעקב

[ג] תד"ה כי וכו' בפירוש מקרא פרש"י דתקרה דעליית היכל היתה גבוהה משל קדשי הקדשים עשר אמות ולא עיין כאן - וכן הקשו התוס' [סוכה ה:].

[בפירוש הגר"א [בגליון המשנה שלנו] מתרץ את רש"י, שת"ק ורשב"ג נחלקו בזה האם גובה הקדש הקדשים היה כ' או ל' [לפי הלשון שרשב"ג פליג על ת"ק]. ת"ק קסבר שרומזו כחצי אורכו וחצי רחבו ולכן גובה ההיכל היה ל', כי אורכו מ' ורחבו כ' ולכן רומזו ל' כחצי אורכו וחצי רחבו. וגובה קדש הקדשים היה כ', כי אורכו כ' ורחבו כ' ולכן רומזו כחצי אורך וחצי רוחב הוי כ' ורשב"ג קאמר שא"א ללמוד מההיכל כי לדעתו גובה הקדש הקדשים היה ל' וזה יותר מחצי אורכו וחצי רחבו, וא"כ איכא ראייה שאין ללמוד מההיכל. ולפי רשב"ג פריך קראי אהדדי, ורש"י במקרא ביאר לפי חכמים.

[עוד מבאר הגר"א למה בית שני נבנה כמו בית ראשון בשינוי אחד שהגובה היה מ' אמה, ולמה שינו בגובה. והתירו"ט מקשה מג"ל למיזל בתר בית ראשון ולא למיזל בתר בית שני שהיה ארכו מ' ורחבו כ' ורומזו מ', אלמא רומזו אינו כחצי ארכו וחצי רוחבו.

[ומתרץ הגר"א שבבית שני לא היה מחיצה מפסקת בין ההיכל לבין קדש הקדשים, וא"כ היה

אורכו ס' ורחבו כ', ולכן עשו רומזו מ' שזה חצי אורכו וחצי רחבו. וכע"ז תירץ הפני שלמה.

[והרש"ש [סוכה ה:] מקשה שבימי בית שני שלא היה מחיצה המפסקת היה אורך המקדש ס"א, שרוחב המחיצה היה אמה, ולכן נקרא אמה טרסקין, וא"כ צריך להוסיף עוד חצי אמה לגובה. <